

XIV

5

ДРАМСКА
БАШТИНА

Драгомир Брзак

ОЛУЈА

МУЗЕЈ ПОЗОРИШНЕ УМЕТНОСТИ СРБИЈЕ

Ку
на
Ср

МУЗЕЈ ПОЗОРИШНЕ УМЕТНОСТИ СРБИЈЕ

Библиотека

ДРАМСКА БАШТИНА

Коло 14, књига 5

ISBN 978-86-80629-75-9

Издавач

Музеј позоришне уметности Србије
Институција од националног значаја
11000 Београд, Господар Јевремова 19

Главни и одговорни уредник

Момчило Ковачевић, директор

Уредник едиције

Олга Марковић

Приредио

Александар Пејчић

Лектура и коректура

Олга Марковић

Припрема за штампу

Свејкозар Сијанкић

Штампа: Службени гласник, Београд

Тираж: 300 примерака

Штампање завршено: септембра 2014.

ОЛУЈА

Шала у једном чину

Написао:
Драгомир Брзак

приредио:
Александар Пејчић

Београд 2014.

Милован Глишић, Драгомир Брзак (стоји),
Лужин Субматов (седи), Јанко Веселиновић (стоји),
Бранислав Нушић и Стеван Сремац

Кажаса Мрта

Нот.

Президенте Властичево. Небо и једно браво. Ч
зну двоја брава, једна за догањат а друга
за овак уговоран На једној страни. Код
свога Властичево, а ~~свога~~ и 3-4. свезака. На
~~својој~~ врху свџа, а до не свџа још један
својим са кудрачевом свџам. На једном
врху се свџајуће брава и ~~својој~~ страна,
вџа.

Полна и Млџа

седе за ~~својим~~ и ~~својој~~

Млџа

И, нећемо веровати кад вам кажем, али он
баш тако нећемо како се изј Крџево фџе
овојко и вџајуће, а ~~својој~~ Крџево изј не
неко жџко фџаје и свџаје. Врџају Ко
илко сам изја мџа и ~~својој~~ Крџево.
Чџаје фџаје мџа ~~својој~~ фџаје.
Помџајево мџа Крџево. Кад ~~својој~~ мџа,
нећемо се ~~својој~~ свџаје ~~својој~~, на мџо
мџаје да је ~~својој~~ вџаје. Тџаје, бџаје
мџа, ~~својој~~ као ~~својој~~, а ~~својој~~ мџа
нећемо да не ~~својој~~ мџаје мџаје. Мџаје
мџаје на ~~својој~~ једној ~~својој~~ Кџаје
је ~~својој~~ мџаје свџаје. Он ~~својој~~ мџаје ~~својој~~
и ~~својој~~ да ~~својој~~ ~~својој~~ да не ~~својој~~
Кад ~~својој~~ мџаје мџаје једна ~~својој~~

Београд 25. V. 1902.

Љубице Кисићу,

Имања иштри месеца боловао сам од
уздасне инфлуенце и иш се неколико дана
нотих се по мало опорављати, али сам још не
Контрастацио. Да сте у време тога сам иш
радио, иш исказао по Крхе, јер не могах
Сага ће, вава да, дама Бит, иш ће бити бити

Видим из вашег писма да Кате. у
, Малу Бидиовицу? ваши, ишвалемат моје при
и, у Коницу? Мило ми је. Да ћу на сваки
наш гледају да вам Крво Криво време
нашмиса још где - при не прише на. Кони
ије? Ишам не доста свизирење у слово
али не треба дацити и на Крхију. Ђ да
Бит. Одржава, да ће све бити.

САДРЖАЈ

О издању Брзакових драма	8
Уводне напомене	9
<i>Олуја</i>	12
Критичке напомене	35
Посебне напомене	35
Извори	37
Попис илустрација	38
Речник	39

О ИЗДАЊУ БРЗАКОВИХ ДРАМА

Пред читаоцима је критичко издање драма Драгомира Брзака које до сад нису штампане. Једино је комедија *Мика њрактѝиканѝ* објављена у периодичном издању Трговачке штампарије у едицији *Библиоѝеке за грош* 1884. Међутим, сачувана је само прва и четврта свеска.

С обзиром на уређивачки концепт едиције *Драмска башѝина*, у издање није укључена Брзакова и Веселиновићева комедија *Ђидо*, као ни *Ивкова слава* коју је драматизовао са Стеваном Сремцем. У прошлом колу *Драмске башѝине* Станиша Војновић приредио је текст *Ивкове славе*, док је комедија *Ђидо* након 1908. године (Српска књижевна задруга) имала више различитих издања.

Драме су распоређене у пет књига по устаљеном уређивачком концепту *Драмске башѝине* и разврстане према времену настанка.

Као основни текст за приређивање узети су сачувани рукописи похрањени у Архиву Народног позоришта и у фонду Рукописног одељења Матице српске.

Нажалост, нису сачувани ни плакати, изузев представе *Мика њрактѝиканѝ*.

УВОДНЕ НАПОМЕНЕ

Међу сачуваним рукописима Драгомира Брзака нема других редакција (више извора текста). С обзиром на мање текстолошке захвате, ради се о варијантама, а не редакцијама како их класификује текстологија. У варијанте не улазе ортографске разлике (граматичке, лексичке особености) осим уколико значајније не утичу на смисао. Такође не улазе, додуше ретке, грешке у писању кад је након прецртане речи, слова, дописан правилан облик. Већи број интервенција у комедијама *Мило за драго* и *Олуја* граничи се с редакцијом текста, нарочито у погледу прецртавања, тзв. штриховања редитеља и аутора. Међутим, те интервенције усмерене су превасходно на сажимање радње и битније не утичу на смисао и тумачење, али могу бити корисне за испитивање генезе дела о чему ће бити речи у студији о Брзаковим драмама. Варијанте су обележене бројем код промењене речи, синтагме, реченице или изостављене реченице и пописане у фуснотама ради прегледности, лакшег, бржег увида у захвате измена. При томе читалац може пажњу усмерити само на основни текст без упоређивања варијанти.

У речницима су забележене архаичне и мање познате речи, као и страни изрази и преводи с француског, немачког и латинског језика.

У преношењу различитих интервенција у аутографима коришћени су следећи текстолошки знаци:

[ ], угласта заграда за прецртана слова, речи, синтагме, реченице или стихове.

Кад је реч, синтагма или реченица замењена другим обликом, у фусноти је дат пређашњи облик у угластој загради без приређивачке напомене и без угласте заграде у основном тексту. Само је у посебним случајевима дат испред заграде минимални контекст.

Уколико је реч прецртана и није замењена другом или је дошло до преобликовања речи или реченице испред заграде стоји напомена *прецртано*, а у основном тексту налази се угласта заграда.

Уколико је већи део текста прецртан, а није утврђено да је реч о ауторској интервенцији, прецртан текст је задржан у основном и стављен у угласту заграду, а у фусноти је приређивачки коментар: *Штриховано*. То су случајеви с комедијама *Мило за драго* и *Мика љракићиканѝ*. Уколико је доследно једна реч замењена другом, само се у фусноти наводи први случај уз приређивачев коментар: *Такође и у другим реѝликама*.

У случајевима кад је дошло до промене облика речи додавањем суфикса, у загради је само суфикс, нпр. јурну[ше]

< >, допуна приређивача, уметак приређивача у ауторов текст.

//, косим цртама, у овом случају, обележен је уметнут текст (ауторова интервенција).

[.]. поништено прецртавање.

[xxx], овим се обележава прецртана непочитана реч, синтагма или реченица.

Приређивачке напомене дате су курзивом. Овде се укључују и скраћенице/сигле за издање Трговачке штампарije (ТШ).

Текстолошки коментари (општи и посебни), извори текстова, речник, попис фотографија, факсимили рукописа и писмо Драгомира Брзака доносе се у апарату издања на крају. Такође уз сваку драму дати су посебни коментари, као и уводне напомене са текстолошким знацима.

ОЛУЈА

Шала у једном чину

Драгомир Брзак

ЛИЦА

Светић, чиновник

Пола, његова жена

Мица, удовица

Арса, писар

Догађа се у Београду, у предсобљу Светићевом

Појава прва*

Ноћ.

Предсобље Свeйтшeвo. Лево и десно вратиa. У дну двоја вратиa, једна за ходник a друѓа за сѣан удовичин. На десној сѣрани, код сѣана Свeйтшeвoџ, сѣо¹ и 3–4 сѣолицe. На сѣолу ѓори свећа, a до њe сѣоји још један свeйтњак са неуѣљеном свећом. Из даљине чује се звиждање вeйтра и ѣоѣмула ѓрмљавина.

Пола и Мица седе за сѣолом и ѣлеѣу².

Мица

И, нећете веровати кад вам кажем, али сам баш лепо осетила како се мој кревет диже полако у вис³, а испод кревета чух неко тешко дисање и стењање. Вриснух колико сам игда могла и скочих из кревета. У томе долете моја слушкиња у собу. Погледасмо испод кревета, кад тамо искрљештила се два светла ока, па чисто мислиш да је жива ватра. Гори, Боже мој, гори као ватромет⁴, а уз то мумла нешто да ме сву мрави подиђоше. Истрчасмо напоље па дозвасмо једног кираџију који је у истој кући седео. Он уђе у моју собу и мало затим хтеде капља⁵ да ме удари⁶ кад из моје собе истрча једна велика црна цукела па право на сокак. Мора бити да се []⁷ унутра⁸ увукла, кад сам ветрила⁹ собу! ... Е, шта ћете сад на то рећи?

* Тексѣолошке најомене налазе се на крају.

1 [астал] Такође и у наредним реченицама.

2 [шиѣрикају]

3 вис[ину]

4 [фајерверк]

5 [шлог]

6 [трефи]

7 Прецрѣано. [је]

8 [у страху]

9 [луфтирала]

Пола

(*Осврће се сирашљиво њо соби.*)

Уф! Манте се, госпа Мицо! Чисто ми се кожа јежи! Оно, знате, ја нисам страшљива, али тек-тек – (*Прекрси се.*)

Мица

Па тако је, Бога вам! Има свакојаких људи! Од како се навукло ових којекаквих лола и лопова по Београду, није човек, што кажу, сигуран ни у својој кући. Ето одономад украдоше прија Јуци нов новцат шлафрок с чивилука. Знате онај њен шамбуриран тегетоф шлафрок с ришем. Пре неки дан га је купила [ ]¹⁰. Џањкала је сирота читав месец дана за њега, док се није пријатељ Јоца смиловао да јој купи. И то ти је муж, не роди мати! Има шест стотина талира, а жена му иде као каква слушкиња. Бога ми, да је мој муж, ја бих већ њему показала. Што се жениш, брате, кад не можеш да живиш, што кажу, као и други срећан свет! Сирота прија Јуца! Сад ће морати опет да вуцара онај свој¹¹ стари [ ]¹² шлафрок, јер сам сигурна да јој неће други купити.

Пола

О, оставите се, Бога вам, госпа Мицо, тих мужева. Сви су једнаки. Док се не венчаш, мислиш, нема ти бољег човека на свету, па тек после видиш каквог си ђавола на врат узела. Ето вам, на пример, мога Светића. Истина, ја против њега немам ништа. Воли ме, /што кажу, као очи у глави/¹³. Купује ми све што хоћу, води ме у театар, на Калемегдан¹⁴, на пиво /у тинглтан, па и у циркус/¹⁵, али

¹⁰ *Прецрпано.* [од Гутмана]

¹¹ [њен]

¹² [опшивани]

¹³ *Умејнућо на левој маргини.*

¹⁴ [код Ташане]

¹⁵ *Умејнућо на левој маргини.*

баш никако не може да се окане те своје¹⁶ проклете кафане! Још није, што кажу, ни кашику из уста извадио, а он капу на главу, па хајде¹⁷! Ђаво би их знао, како им се већ не огади та кафанчина. Мене остави овде саму []¹⁸ као осуђену! Да се ви нисте код нас доселили, лепо бих сад цркла од страха. Нисам се ја навикла на самоћу. Док сам код оца била, друштва и сувише, а сад, Бога ми и сама се чудим како ме већ није какво зло снашло.

Мица

Ју! Идите, Бога вам, госпа Поло!

Пола

Не. Не, госпа Мицо! Хвала вама, што се ви код нас доселисте, иначе, по њему, мени не би најбоље било! Гледим нешто Јецу обрвачу. Боже мој, то ти је срећно и пресрећно! Онај њен муж ни да се макне од ње. Пиљи у њу као ноје у јаје, а она се надула, мислим пући ће!

Мица

Уф, и јесте ми мустра! Нашла врећа закрпу. Баш Јеца обрвача и није за другог мужа, а ни он за другу жену. Оно јесте, пред светом живе не може боље бити, свуда су заједно, а овамо у кући да очи¹⁹ поваде. Па што је мурдарка то нема више! Изгледа јој кућа као циганска черга²⁰. Овамо уме на сокаку да се нацинкроти као каква министарка, а у кући ђубре до колена. То бих и ја умела. Па још и не кува код куће, него носи из гостионице²¹. Једу, Боже ми опрости, праве сплачине. Ручала сам једанпут код њих, па да ми

¹⁶ [његове]

¹⁷ *Прецирјано*. [у франдовку]

¹⁸ *Прецирјано*. [да кажем]

¹⁹ *Инверзија*. [очи да]

²⁰ [xxx]

²¹ [коста]

не да Бог више. Супа као вода, а у супи фида не можеш окусити од шафрана. Говећина²² прави сунђер, а сос од киселог млека. Замислите, молим вас, сад кисело млеко, кад на пијаци, што кажу, бацају патридане²³! ²⁴Рибанац купус са телећим ногама а озго []²⁵ некакво говеђе месо²⁶ као да су труд на ватри опрљили²⁷. Место печења имали су шмарн, и то не онај кајзершмарн, као што га ми правимо са млеком и сувим грожђем, него овај обични кафански шмарн без и једног јајета, већ онако забрљано као за пачиће! О, молим вас, само немојте ми ништа говорити за Јецу обрвачу! Ми се добро познајемо.

Пола

Та оно тако је! Имате и ви право, госпа Мицо. Али ја сам само њу споменула зато што је увек видим с мужем заједно. Што се тиче њиног живота у кући, не знам вам тако потанко []²⁸ као ви, јер сте ви често код њих, па знате боље од мене. Ја велим само то²⁹ да човек треба да је свуда са женом, када се већ ожени, иначе, брате, нико их не тера да се жене. Зацело, мужу не служи на част³⁰ кад се сам луња којекуда³¹! А шта их то, напослетку, много стаје³²? Зар није боље кад их свет свуда заједно види, него овако кад свако за се тумара³³?

22 [ринфлајш]

23 [парадајз]

24 [Цушпајз]

25 *Прецирјано*. [анфлаг]

26 [шницле]

27 [испржили]

28 *Прецирјано*. [причати]

29 *Инверзија*. [само то велим]

30 [чести и карактеру]

31 сам [без жене вуца којекуда]

32 [кошта]

33 него овако кад [ландарају као без гесе]

Мица

(Жалостиво.)

Ах, тако је! Док је мој покојни Мими био жив, Бог да му душу прости, свуда смо били заједно. Кад вечерамо, он ће тек рећи: „Душо Цицо,“ – тако ми је тепао – „хајде, хоћеш ли да идемо у кафану³⁴, тамо свирају некаква деца из Вршца?“ А ја, ако сам расположена, метжем шешир, па одем са мојим сиротим Мими, Бог да му душу прости, []³⁵ и ту поседимо до 11 сати; а ако нисам, онда лепо останемо код куће, па или ми чита *Кобну заклейву*, *Крвави крст* и *Клейву њолуделе*, или играмо жандара за 20 пара, ко пре буде фора, и тако се проведемо до неко доба ноћи, не може боље бити. Ах, то је био живот (Уздише.)

Пола

(Теши је.)

Тако је, Бога ми, госпа Мицо! Зато се човек и жени да има друга, а не овако да самује.

Мица

Само толико могу да кажем: благо вама што имате мужа, па какав је да је, тек муж је! Ето видите мене, []³⁶ сиња сам кукавица која се потуца од немила до недрага. Зар сам се ја на Бога камењем бацала, да []³⁷ у овим годинама чамим као нико мој? Са мојим Мими нисам ни годину дана поживела. Он умре сиромах – Бог да му душу прости – оставио ме³⁸ у најбољим годинама! Ох, ја сам вам здраво несрећна, госпа Поло! (Уздише.)

³⁴ [код „Базрјана“] Такође и у дружој реченици.

³⁵ Умјинуио на левој маргини, ња прецрјано. [или код „Ташане“ кад је изгиравала она жена у води]

³⁶ Прецрјано. [изгледам као]

³⁷ Прецрјано. [ја]

³⁸ [оставивши мене]

Пола

(Теши је.)

Но, но, драга госпа Мицо, не морате []³⁹ зато одмах плакати. О, не брините се, само кад имате новаца, удаћете се пре но што и помислите []⁴⁰. А поред тога сте тако млади, па лепо као каква девојчица! (Дирајући је). Ама ја као да сам нешто приметила. Овај наш кираџија Арса као да нешто много⁴¹ око вас облеће, а и ви баш /као да /⁴² нисте с раскида! Е-хе- хе, још може⁴³ бити и сватова у нашој кући!

Мица

(Свидећи се.)

Идите, молим вас! Баш сте ви враг, госпа Поло. Али ја вас уверавам –

Пола

(Прекидајући је.)

Но, но, не морате се ви одмах правдати. Нисам []⁴⁴ то приметила само ја, него []⁴⁵ чак и мој Светић.

Мица

(Изненађено.)

Шта, зар и господин Светић?

³⁹ Прецрџано. [ви]

⁴⁰ [сами мислите]

⁴¹ Инверзија. [много нешто]

⁴² Умејинуйо изнад.

⁴³ Још [ће]

⁴⁴ Инверзија. [Нисам само ја то приметила, него је чак и мој Светић]

⁴⁵ Прецрџано. [је]

Пола

Та []⁴⁶ он је /управо/⁴⁷ први и приметио. А шта ту као бајаги има тако страшно? Напротив, још то треба да вас радује⁴⁸. О, он ће вам бити на руци. (*На сѣрану.*) Ама, ова ми је нешто много ушепртљила кад поменух мога мужа. (*Врѣи љавом.*) Хм! Хм!

Мица

Оно, тако је! Али кад још нема ништа у ствари, онда у чему ће ми, ђавола, бити на руци?

Пола

Полако, полако, госпа Мицо. Тија вода брег рони⁴⁹. Само ако ви имате воље, ствар је у пола готова. Наш кирајџија Арса угледан је момак, а поред [његове].⁵⁰ платице и интереса од ваших новаца, можете лепо и пристојно живети. Истина, воли мало да пије и да банчи⁵¹, али то напослетку није ништа. Све /ће/⁵² се то []⁵³ дотерати. Само кад је жена на свом месту, она већ дотера мужа за руком као тазе тесто. Напослетку сад се већ и не пита за младожењу: пије ли, но: какав је у пићу? Јер се већ подразумева да сви пију.

Мица

Ви, госпа Поло, говорите као да из књиге читате. И јесте тако. Од жене много зависи какав ће /јој/⁵⁴ муж бити⁵⁵. О, сви су они

46 [Та да]

47 *Умејнуџо изнад.*

48 [весели]

49 [одрања]

50 *Најѣре ѣреѣрано* [његове], *доѣисано изнад* [своје], *ѣа ѣреѣрано и доѣисано исѣод* његове.

51 [лумпује]

52 *Умејнуџо изнад.*

53 *Преѣрѣрано.* [да]

54 *Умејнуџо изнад.*

55 [какав ће муж да јој буде]

мужеви срећни, који жене слушају. Зацело неће жена свога мужа навући на некакво зло⁵⁶. (*Ошјежући.*) Ја, право – да – вам – кажем, са г. Арсом нисам још на чисто. Од како смо овде заједно у вашој кући, он је више пута са мном говорио, али никада није изашао са бојом⁵⁷ на среду. Некако ми околиши, нешто увија – –

Пола

(*Прекида је.*)

А што му ви отворено не кажете? „Господине, ствар је овака и овака, ако мислите што озбиљно, онда добро, а ако не – молим да ме поштедите“ итд. Ви већ знате како то иде.

Мица

Ју, госпа Поло, а како бих му могла то казати⁵⁸?

Пола

А, као бајаги, зашто да не можете? Прво и прво, ви нисте сада девојчица да се снебивате, а друго, ту се ради о срећи целог вашег живота. Дакле, као што видите, ствар је врло озбиљна. Напослетку, ако ви нећете, ја ћу; казаћу⁵⁹ Светићу, па ће му он –

Мица

(*Уилашено.*)

Не. Не, молим вас, само г. Светићу немојте ништа говорити!

Пола

(*На сѝрану.*)

Ама који је то ђаво да се ова узневери чим мога мужа споменем. А, чекај се, мој голубе, научићу ја тебе памети. (*Гласно.*) Напо-

⁵⁶ [на никакво зло навући]

⁵⁷ [фарбом]

⁵⁸ [рећи]

⁵⁹ [казати]

слетку, радите како вас Бог учи, ја као велим – (*Грмљавина и ветар јаче се чују.*) Ето ти опет те проклете олује. Сва се најезим кад чујем грмљавину. Е, ово време, да те Бог сачува. Па не бих марила ни за ветар, ни за кишу, али кад сева⁶⁰ и громови пуцају (*Сипреса се.*) Ху-у-у! Просто ми дође да без трага побегнем. []⁶¹

Мица

И ја што сам вам на то нервозна, госпођа Поло []⁶². Још кад сам у друштву и Боже помози, али кад останем сама, просто да полудим⁶³.

Пола

(*Сипрашљиво.*)

Баш вам хвала, драга госпа Мицо, што сте се код нас доселили. Ето, да сам сада сама, премрла⁶⁴ бих од страха. []⁶⁵ (*Грмљавина све јача.*) []⁶⁶ Бар да је г. Арса дошао кући, опет се не бих толико плашила. Ја га увек чујем кад овуда кроз предсобље прође у⁶⁷ његову собу. (*Зайуши рукама уши.*) Ју-у-у, ђаво ти однео, Боже ми опрости, и ову грмљавину! Слатка госпа Мицо, никад немојте се селити из наше куће. А већ за Арсу – моја је брига! Бога ми красан вам је то младић. Ето у нашој је кући већ годину и по на квартиру. Кирију нам здраво уредно плаћа. Има једног ђачића који му почисти собу и воде донесе, а иначе се жив не чује, јер по цео дан није код куће. (*Зайуши уши.*) Ју-у-у-у!

⁶⁰ [грми] Такође и у дружим репликама.

⁶¹ Дописана, па прецртана реплика. [xxx]

⁶² [то нема више]

⁶³ [али кад останем сама, е онда ми се просто учини као да ћу с места да полудим]

⁶⁴ [цркла]

⁶⁵ Додајмо на левој маргини, ња прецртано. [(За се) само да си подаље од мога голуба.]

⁶⁶ Прецртана дидаскалија. [(Плачно)].

⁶⁷ Умесито. [за]

Мица

И ја сам вама захвална, јер ме као своју сестру сматрате. Шта бих ја сама без игде икога радила? Моја се слушкиња одвуче чим по кујни успреми, а ја где ћу, но код вас. (*Жалосїиво.*) Та ваљда ће се и на ме Бог смиловати!

Пола

Будите ви без бриге! Ако вас нико не уда, ја ћу зацело []⁶⁸. (*Вей̄ар здраво јако дува.*) Ју-у! А ја заборавила моје прозоре да затворим. Сва ће ми се окна⁶⁹ полупати. (*Усїане.*) Молим вас, слатка госпа Мицо, хајдемо⁷⁰ да затворимо прозоре. (*Узима свећу са сїола.*)

Мица

(*Усїаје.*)

И ја сам моје прозоре оставила отворене да уђе мало чиста ваздуха⁷¹. Идем да их затворим (*Узима чирак са свећом и њали је на Полину свећу.*)

Пола

(*Сїрашљиво.*)

Али молим вас, вратите се⁷² одмах чим прозоре затворите, јер ћу ја умрети⁷³ од страха. Уф, да је бар г. Арса ту кад Светића нема! Молим вас, дођите одмах овамо.

Мица

(*Полази.*)

Одмах ћу се вратити (*Одлази на она вратїа у дну.*)

Пола

(*Оїрчи на вратїа с десна.*)

⁶⁸ Доїисано на марџини, ња њрецрїїано [(за се) xxx]

⁶⁹ Прецрїїано [шпалови]

⁷⁰ хајдемо[те]

⁷¹ [због фришког луфта]

⁷² [да се одмах амо вратите]

⁷³ [црћи]

Појава друга

Арса још иза сцене ђева и улази ђевајући на позорницу.

„Сан ме мори, Сан ме гони, Заспати не могу, заспати не могу.“

Арса

(*Сам.*)

Којешта! Ала је то глупа песма! ⁷⁴Једва чекам да се испавам. Просто сам жељан сна. Да сам цар, заповедао бих да сви моји поданици читаве три недеље спавају, а ја бих се попео на кола, на велики пласт тек покошеног сена ⁷⁵, заповедио бих да око кола и сена повежу све моје коње, легао бих по трбушке, па слушајући како коњи грицкају сено, спавао бих као топ! Ху, ала би то био живот! А не овако. Таман сам легао, а оно хајде устај, па у канцеларију. Пре подне иде још и којекако, али кад ми дође ово проклето после подне, баш хоћу лепо да излудим у канцеларији, па то ти је! Врућина као у паклу ⁷⁶ а посла натоварили ⁷⁷ као на шарова коље! (*Осврће се ђо ђредсобљу.*) Ху, ала је овде помрчина ни прст се не види [] ⁷⁸! (*Прислушкује.*) Моја лепа, млада газдарица сигурно већ спава у девет! А моја лепа, млада удовичица? Хе-е-хе-е! Како ме одмах нешто текне, кад на њу помислим! А као бајаги шта би ми још требало ⁷⁹! Лепа, млада и – што је најглавније – богата! Истина, има мало повећи (*Показује врх од језика.*) ⁸⁰ је-

⁷⁴ [А ја једва чекам...]

⁷⁵ [високо натоварена тазе покошеним сеном]

⁷⁶ [фуруни]

⁷⁷ [а посао навалио]

⁷⁸ *Прецирјано.* [као у паклу]

⁷⁹ [фалило]

⁸⁰ *Умејћнућо изнад рејлике.*

зичак, али то напоследку не чини ништа. Има и томе лека. Само дај Боже да ја ту ствар свршим па ћемо већ лако⁸¹. Јер, Бога ми, право да вам кажем, већ ми се досадило ово бећарисање. Нити ти се зна кад легнеш, ни кад устанеш. Још да је пустих пара и горе би било. Али овако – не може се. Плата мала, а скупоћа грдна. Кад одем у канцеларију да аконтирам оно мало платице, казначеј се издере⁸² на ме као да му очи вадим! Море, да ја не морам, не бих га ни погледао, а не овако да мољакам⁸³ за моје рођене паре! Али замало ће и томе доћи једном крај⁸⁴. (*Грмљавина све јача.*) Де-е-е! Овај св. Илија окупио!⁸⁵ А што ја не идем да спавам, него се млатим овде⁸⁶. Ех⁸⁷, да ми је сада /нешто/⁸⁸ овде удовица, лепо бих јој све казао, па ма шта било! А нашто и оклевати бајаги? Може доћи други па онда сервус, Арсо! Али сутра зацело изјаснићу јој се⁸⁹, па куд пукло да пукло. (*Грмљавина све јача.*) Охо, охо!⁹⁰ Овај се баш не шали! Хајде да се то иде спавати! А ти, св. Илија, тут-њи⁹¹ кад немаш друга посла.

(*Оде у своју собу ђевукајући .*)

81 [па ћемо лако за то]

82 [исколачи]

83 [цањкам]

84 *Инверзија*. [... и томе једном крај доћи]

85 Овај св. Илија [напоо се као жирден]

86 *Прецирано*. [као Максим]

87 [Јуф]

88 *Умејинутто изнад*.

89 Али сутра зацело [ћу јој предложити, па или –или]

90 [Уф! Уф!]

91 [млати глогиње]

Појава трећа

Мица долази са свећом из свога сџана страшиљиво.

Све јаче грми! Чисто ми се кожа јежи! Ах, хвала Богу, ево и госпође Поле!

Пола

(Долази са свећом.)

Е, шта ћете, слатка, на то рећи, ово као да се небо провалило! Али сад се не бојим толико, јер баш мало пре чух да г. Арса оде у своју собу. Бадава, чим је мушко у кући, одмах је све друкчије⁹². Ето и г. Арса дође, а мога Светића још нема. А чекај само!

(Грмљавина све јача. Наједан њуџ њукне⁹³ сџрашан ѓром. Мица и Пола ужасно врисну⁹⁴, ња исџусџивџи свеће које се уџасе⁹⁵ њојурише њо њозорници. Пола улеџи у Арсин сџан а Мица њаде на сџолицу сџусџивџи ѓлаву на руке. На њозорници оџеџ јака њорчина.)

92 *Инверзија.* [одмах све друкчије иде]

93 [пуче]

94 врисну[ше]

95 [угасише]

Појава четврта

Светић са шииаиом у руци улећи на позорницу.

Бр-бр-р-бр! Ала је ово гадно време! Шта ли сад моја сирота Пола ради? Знаш како јој је кад сева и кад гомови пуцају. (*Осврће се по предсобљу.*) Овде мрак као тесто! (*Пође полако најред, па наиђе на Мицу која још једнако седи у истиом положеју. Светић се уилашено иргне назад.*) Шта је ово? Ко ли ће ово бити? (*Прилази ближе, па иија Мицу по глави и рукама.*) Женска! Да није моја Пола! Поло! Поло! (*Диже је. Мица се сва оустиила.*) Шта је с тобом за име Божје? (*Дрма је.*) Поло, Поло, расвести се, ја сам!

Мица

(*Слабим гласом.*)

Ах, ја сам, господин Светићу!

Светић

(*Изненађено.*)

Ви, госпа Мицо! Сигурно сте се уплашили? А где је Пола?

Мица

Код куће је! Ах! Ах!

Светић

Но, но, не бојте се! Ја ћу вас одвести до ваше собе! (*Обухваији је руком око паса а она му наслони⁹⁶ главу на раме.*) Тако, а сад само лагано!

(*Пође. Кад су били на сред позорнице, излази Арса из своје собе. У једној му руци свећа, а другом [ ]⁹⁷ обухваииво /онесвеснулу/⁹⁸ Полу око паса, а она му истио као и Мица наслонила главу на раме.*)

⁹⁶ [наслања]

⁹⁷ Прецрпано. [руком]

⁹⁸ Умеићнуиво изнад.

Појава пета

Пола, Мица, Свеић, Арса

Арса још на вратицама говори Поли.

Не бојте се, госпа Поло! Све је []⁹⁹ свршено! Ја ћу вас одвести у вашу собу, не бојте се!

(Кад су изишли на позорницу, сви се према светлости свеће угледају¹⁰⁰. Пола и Мица одмах дођу¹⁰¹ себи и подигну¹⁰² главе и сви четворо само узвикну¹⁰³: А-а-а!)

Мала пауза за које се време сви укочено гледају¹⁰⁴.

Мица ојргнув се од Свеића, ирсне¹⁰⁵ у њакосан смех.

Ха-ха-ха! Лепа Госпођа! Код свог живог мужа, иде []¹⁰⁶ ноћу у квартире младим и нежењеним људима! Ха-ха-ха! Дивота! Бога ми! /Дивота!/¹⁰⁷

(Свеић љутичио ирирчи Мици.)

Госпођо!

(Пола која се већ ојргла из наручја Арсиних, говори Мици јейко.)

99 [xxx]

100 угледа[ше].

101 дођ[оше]

102 подигну[ше]

103 [узвикнуше једно]

104 гледа[ху]

105 [прште]

106 [вуцара се ноћу по квартирима, младих и нежењених људи]

107 *Уметнуио крај ирешходне рејлике: Бога ми!*

Красне ми и поштене удовице, што се ноћу састаје са ожењеним људима, а овамо хоће да се уда! Ха-ха-ха! (*Арса њосишавља свећу на сѝо.*)

(*Мица врисне и њолейѝи Поли у очи. Свеѝић ѡриѝирчи Арси, ѡа га докоѡа за руку.*)

Господине, како сте се усудили – –

(*Арса оѝима се од Свеѝића.*)

Питајте вашу жену! Уосталом ни најмање вам не приличи да се састајете са удовицама код своје¹⁰⁸ венчане жене, тим пре, што ја ту удовицу – –

Светић

(*Свеѝић исѝирѝне сѝилейѝ из шѝѡѡа и ѡолейѝи на Арсу.*)

Ни речи више!

Арса

(*Докоѡа сѝолицу да се брани од Свеѝића, у ѡоѡе ужасно заѝрми и ѡукне ѝром. Мица и Пола врисну, Свеѝић и Арса исѝусѝе сѝилейѝ и сѝолицу. Мица ѡолейѝи Арси а Пола Свеѝићу.*)

Светић

(*Одѝурне Полу.*)

Натраг! Ви више немате мужа!

Арса

(*Уклања се од Мице.*)

Молим, поштедите ме! Такве ми жене¹⁰⁹ не требају!

(*Мица и Пола цикну и ѡолейѝе оѝейѝ једна на друѝу.*)

108 [ваше]

109 [женске]

Пола

Платићеш ми ти то! []¹¹⁰

Мица

Запамтићеш ме, несрећницо! То ли је то вечито пренемагање за тим младићем¹¹¹ коме си мозак завртила!

Арса

(Мици, љујијио.)

Ваљда нисам спао --

Пола

(Мици.)

Бојиш се да Светић што не дозна, је ли?! Аха, сад ми је све јасно!

Светић

(Поли, љујијио.)

Молим, поштедите ме, ја нисам --

Пола

*(Цикне.)*Ђути! []¹¹²

Светић

*(Пријрчи Поли и дочейа је за руку.)*Охо! Зар још ви имате права да се љутите¹¹³! Напоље из куће!*(Пола брисне у љлач.)*

---

¹¹⁰ *Прецрјано.* [Обајгаро једна].¹¹¹ [за тога младића]¹¹² *Прецрјано.* [лоло и вуцибатинo једна].¹¹³ [цапате]

Мица

(Арси.)

Леп сте ми ви младић! Уверавате ме о љубави, а овамо довлачите туђе жене у своју собу!

Арса

(Бесно Мици.)

Само ви немојте ништа говорити, []¹¹⁴ скратите прво ваш реп! И ја сам се још могао заносити око также женске! Одлазите! Ето вам вашег љубавника¹¹⁵! (Мица брисне у њлач.)

Светић

(Приђе Арси бесно.)

Господине --

Арса

(Бесно Светићу.)

Господине --

Светић

Одмах из моје куће напоље!

Арса

(Јейко.)

То и сам хоћу, јер ми не служи на част да живим с таквим људима под једним кровом¹¹⁶.

Светић бесно цикне и сагне се да њодигне сѝишељѝ, али месѝо сѝишељѝа докоѝа чирак који је Пола исѝусѝила. Арса ѝриѝрчи да дохваѝи сѝолицу, али се сѝоѝакне на чирак који је Мица исѝусѝила и ѝодигне га. Пола и Мица видећи ово двоје, јурну једна једном, а друга другом.

¹¹⁴ Прецрѝано. [но]

¹¹⁵ [швалера]

¹¹⁶ Инверзија. [Шјер ми не служи части да с таквим људима под једним кровом живим]

Светић

(Гледећи чирак у руци.)

А откуд овај мој свећњак¹¹⁷ овде на земљи¹¹⁸?

Пола

Ја сам га испустила кад је гром пукао и кад сам, и сама не знам¹¹⁹ како, јурнула у г. Арсину собу.

Мица

(Показујући на чирак у Арсиној руци.)

А ово је опет мој свећњак. Испустила сам га од страха и пала на столицу, где ме је г. Светић затекао.

(Светић и Арса загледају¹²⁰ се зачуђено, ња учинивши: □¹²¹ А – а – а! њрснуше у смеј. Мица и Пола гледе их у највећем чуду.)

Светић

(Поли.)

Дакле, ти си од страха побегла¹²² у г. Арсину собу кад је гром пукао?

Пола

(Љуишиио.)

Па, да! Јурнула сам од страха и сама не знајући куда!

Арса

(Мици.)

А ви сте онда пали на столицу где вас је г. Светић затекао?

117 [чирак] Такође и у другим рејликама.

118 [патосу]

119 не зна[јући]

120 [загледаше]

121 Прецрпано. [једно]

122 Дакле ти си [онда отишла]

Мица

Јесте!

(*Светић и Арса ојей̄ ѿрсну*¹²³ у смеј.)

Светић

(*Љубазно.*)

Поло!

Пола

(*Пребацујући, али љубазно.*)

Лоло!

Арса

(*Љубазно.*)

Мицо!

Мица

(*Као срдећи се.*)

Срам вас било!

Светић

(*Љубазно.*)

Ето, у мало што не направисмо читаву несрећу, а ни због чега¹²⁴!

Пола

(*Пребацујући.*)

Па тако је то, кад ти чим вечераш одеш у кафану, а мене оставиш саму као очајницу.

Мица

(*Гледа Арсу.*)

Наравно! Место да са својим женама изиђете []¹²⁵ у свет као људи, а ви – []¹²⁶

¹²³ прсну[ше]

¹²⁴ [а због ничега]

¹²⁵ Прецрѣано. [кадгод]

¹²⁶ Прецрѣано. [се вударате сами као последњи бећари!]

Арса

(*На сѝрану*)

А – ха! То се сад опет мене тиче! Сад треба ја да метем нос у футролу!

Светић

Како било да било! Гледаћемо да се поправимо. А сад треба да заборавимо шта је било и лепо да се измиримо. Дакле опростите!
(*Прилази Арси и Мици ња се рукује с њима, а Полу заџрли.*)

Арса

(*Свеѝићу.*)

Да. Да. Опростите! (*Мици.*) А ви, госпа Мицо?

(*Мица сѝидећи се чуйка њреџачу¹²⁷.*)

Светић

О томе ћемо сутра говорити, јер смо у овом тренутку још раздражени. А сад лаку ноћ, желим!

Пола

Да. Да. Сутра! Лаку ноћ!

Мица и Арса

Лаку ноћ!

Арса

(*Пружа Мици руку.*)

Лаку ноћ, Мицо!

---

¹²⁷ [кецељу]

Мица

(Рукује се.)

Лаку ноћ, Арсо!

(Свешћ и Пола њолазе у њихов сѣан, Мица у њезин, а Арса /њолазећи/¹²⁸ у свој сѣан, уз њуѣ ѡвѣука: „Сан ме мори, сан ме гони“ итд.)

Завеса пада.

---

128 Умешћуно изнад.

КРИТИЧКЕ НАПОМЕНЕ

ПОСЕБНЕ НАПОМЕНЕ

Основни извор за утврђивање критичког издања текста комедије *Олуја* јесте аутограф. Текст је писан црним мастилом на обичном папиру с великим квадратним линијама димензија 34 x 21 cm. Интеревенције су писане без изузетка Брзаковом руком, такође црним мастилом. Једночинка је претрпела знатније измене. Варијантност се у највећем броју случајева тиче промене облика речи у репликама, али задире и у текст дидаскалија, што можда указује да је аутор намеравао да штампа ову комедију.

Текст дидаскалија је подвучен и стављен у заграде. Имена ликова су подвучена, написана изнад реплике на средини. Правопис је осавремењен само у оним случајевима који не задире у стилску равн дела. Сходно правописној традицији 19. века и Брзак је доследно употребљавао запету испред везника *да* у зависним реченицама. Модалне речи (*дакле, међуџим*) не одваја запетом, те је писање запета усклађено са савременом правописном нормом. Измене се тичу интерпункције, која није у складу са савременом нормом. Реч је најпре о обележавању вокатива, зависних реченица запетама и испуштених гласова

апострофима, као и у писању великог почетног слова. Показне придевске заменице пише у облику *ѿаке* без апострофа, што је такође исправљено. Преламање речи на крају реда обележава запетом. Црту користи да означи застајкивање у говору лика (недовршена мисао, исказ), што је овде сачувано као семантичко-интонациона одлика. Двема цртама обележава прекидање говора лика, што је такође задржано. Црту користи и за посебно истицање речи и синтагме и такође је задржано. У ређим случајевима мало дужу паузу обележава тачкама (3 до 7), што је задржано, али су употребљене три тачке. Облик хвала пише *хфвала*, што је промењено.

ИЗВОРИ

Рукописи драма *Три свейла дана*, *Мика йрактйиканйй*, *Мило за драго* и *Олуја* чувају се у Архиву Народног позоришта, а драма *Жрййва* налази се у Рукописном одељењу Матице српске. Све драме, изузев *Жрййве*, изведене су у Народног позоришту у Београду.

Репертоари Народног позоришта Саве Цветковића, Живојина Петровића и Петра Волка разилазе се у појединим датумима извођења и у попису редитеља Брзакових драма. Предност је дата *Рейершоару* Саве Цветковића, јер се потврдио као најпозданији.

а) Рукописни:

Олуја, Архив Народног позоришта, Београд, сиг. бр. 902.

в) Подаци о извођењима:

Олуја, комедија у једном чину. Редитељ: М. Цветић.

Премијера: 20. 5. 1899. Реприза: 8. 6. 1899.

ПОПИС ИЛУСТРАЦИЈА

Група фотографија (Милован Глишић, Драгомир Брзак (стоји), Јужин Субматов (седи), Јанко Веселиновић (стоји), Бранислав Нушић и Стеван Сремац).

Факсимил странице рукописа *Олуја*.

Факсимил прве странице писма Кисићу.

РЕЧНИК

(Мање познате речи, наслови дела,
страни облици речи, фразеологизми)

џоса – газда, старешина

жирден – жиранда (фр. girande) – ватромет код кога у исти мах суне увис много ракета у разним правцима.

изаћи с фарбом на среду – изјаснити се најзад, отворено рећи

искрљешити се – избечити очи, исколачити очи

казначеј – благајник

кајзершмарн (нем.) – дезерт

кост – храна, прехрана, држати некога на храни

мурдарка (турц.) – прљав, нечист човек

нацинкрод – цинкрот – коров, „пољска преслица“

обајгара – село Обајгора код Бајине Баште; *обајати* – учинити обред бајања. Овде то може бити употребљено у значењу *врачање*

обрвача – жена густих, истакнутих обрва

прегача – кецеља

ринфлајш (нем. reindfleisch) – говеђе месо кувано у супи

риш (фр. rishe) – украс на женским хаљинама (око врата и на рукавима)

сервус (лат.) – роб, слуга, и као поздрав

стилеј (фр. stilet) – бодеж с обе старне оштар и с кратким сечивом

тинглтангл – тинглтангл – (нем. Tingeltangel) – кафана са певачицама, кабаре нижег реда

ийруд – напор, рад

фајерверк – ватромет

фида – резанци

франдовка – вандровка – скитња

џушијајз – додатак уз главно јело, вариво

чирак – свећњак

џањкајџи – приговарати

џајџајџи (турц.) – свађати

шафран (фр. safran) – луковичаста биљка, употребљава се и као зачин

шлафрок (нем.) – хаљина у облику огртача

шмарн – јело од јаја, брашна, млека и шећера, „мрвице“

шијалови – прозори

CIP – Каталогизација у публикацији

Народна библиотека Србије

821.163.41–2

БРЗАК, Драгомир, 1851–1904

Олуја : шала у једном чину / написао Драгомир Брзак ; приредио Александар Пејчић. – Београд : Музеј позоришне уметности Србије, 2014 (Београд : Службени гласник).

– 40 стр. : илустр. ; 15 см. – (Библиотека Драмска баштина ; коло 14, књ. 5)

Ауторова слика. – Тираж 300. – О издању Брзакових драма: стр. 8. – Уводне напомене: стр. 9–11. – Критичке напомене: стр. 35–36. – Речник : (мање познате речи, наслови дела, страни облици речи, фразеологизми): стр. 39–40. – Извори: стр. 37.

ISBN 978–86–80629–75–9

1. Пејчић, Александар [приређивач, сакупљач], 1976–

COBISS.SR–ID 209089804

**Библиотека
ДРАМСКА БАШТИНА**

ЧЕТРНАЕСТО КОЛО

Књига 1

**Драгомир Брзак, Милош Цветић
ТРИ СВЕТЛА ДАНА**

Књига 2

**Драгомир Брзак
МИКА ПРАКТИКАНТ**

Књига 3

**Драгомир Брзак
МИЛО ЗА ДРАГО**

Књига 4

**Драгомир Брзак
ЖРТВА**

Књига 5

**Драгомир Брзак
ОЛУЈА**